

9. Зорин И.В., Квартальнов В.А. Энциклопедия туризма: Справочник. – М.: Финансы и статистика, 2000. – 285 с.
10. Карпова Г.А., Кузнецов Д.Г. Экологические аспекты развития туризма // Туристские фирмы. Вып. 17. – СПб, 1998.
11. Каврайский Ю.Н. Российский природный туризм: сущность, структура, понятийный аппарат // Труды Академии туризма. Вып. 3 – СПб Невский фонд, 2000.
12. Кусков А.С. Агротуризм как одно из основных направлений развития туризма в странах с переходной экономикой. – Смоленск, 2000.
13. Панов И.Н. Экологический туризм и его роль в устойчивом развитии территории // Вестн. Моск. ун-та. Сер 5. Геогр. – 1998. – №6.
14. Ceballos-Lascurain H. The Future of Ecotourism // Mexico jorum. – 1988. – 17 January.
15. Sustainable ecotourism development: quid for local planners. – Madrid, 1993.

Summary:

O. Mishchenko. Ecological tourism as a systematic phenomenon: the substantiation of the essence and components of the forming. The necessity of the ecological tourism essence is substantiated on the basis of exiting definitions and its components are examined.

УДК 911.3:796.5(100)(477)

Ярослав МАРИНЯК

**ВПЛИВ ПРИРОДНО – ГЕОГРАФІЧНИХ ЧИННИКІВ НА РОЗВИТОК
ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ**

Туризм є складною соціально-економічною системою, що піддається впливу багаточисельних чинників, роль яких у кожен момент може бути різною як за силою, так і за тривалістю впливу на розвиток туризму. Чіткий їх облік є необхідною передумовою для організації ефективної туристичної діяльності, що у свою чергу дає можливість виявити інформацію про слабкі і сильні сторони туристичного підприємства, але і допоможе відкрити нові можливості та перспективи. Чинники, що впливають на туризм у літературі поділяють на два види:

- зовнішні (екзогенні);
- внутрішні (ендогенні).

Зовнішні чинники впливають на туризм через зміни, що відбуваються у суспільстві і мають не однакове значення для різних елементів системи туризму.

До важливих зовнішніх чинників, що впливають на розвиток туризму в порядку спадання, відносяться:

- 1) природно – географічні;
- 2) культурно – історичні;
- 3) економічні;
- 4) соціальні;
- 5) демографічні;
- 6) політико – правові;
- 7) технологічні;
- 8) екологічні.

У цій праці поставлена мета провести детальний аналіз впливу природно-географічних чинників на становлення та розвиток туризму в Україні.

У літературі, присвяченій вивченню природно-географічних чинників та їх впливу на туризм в Україні ця проблема не знайшла однозначного трактування. В основному переважали праці оціночного характеру (вартісній та бальній). Тут варто відзначити фундаментальну монографію професора В.П. Руденка [6] присвячену оцінці природно-ресурсного потенціалу України, на жаль аналогічного видання на сьогодні так і немає. У

цьому виданні природно-рекреаційний потенціал розглядався як складова природно-рекреаційного. Глибинною за фактичним матеріалом та за спрямованістю є праця О.О. Бейдика. [1] Автор зумів провести бальну оцінку рекреаційно-туристичних ресурсів України, вдосконалив методикау їх дослідження, розширив уявлення про їх структуру, поглибив понятійно-термінологічний апарат рекреаційної географії та географії туризму. Окремо слід відмітити обґрунтування рейтингового рекреаційного районування. Проблеми дії зовнішніх та внутрішніх чинників на функціонування туризму знайшли своє відображення у працях М.І. Кабушкін та ін. [4], Д.С. Ушакова [9].

Більшість дослідників до природно-географічних чинників відносять: море, гори, ліси, флора, фауна, клімат і т.д. та вважають їх основою туристичних ресурсів, що є визначальною при виборі туристами регіону для відвідування.

Різноманіття природних ресурсів, можливість та зручність їх використання мають істотний вплив на масштаби, темпи й напрями розвитку туризму.

Однак необхідно враховувати, що природні явища можуть приводити як до вибухів, так і до спадів туристичної активності.

Таким чином, природно-географічні чинники створюють передумови для розвитку і мають неминучу, незмінну цінність. Людина може лише пристосувати їх до свої потреб і зробити їх більш доступними для використання у туристичних цілях.

Для вирішення поставленої проблеми був використаний метод найбільших переваг, суть якого була викладена у праці П. Пентла (1979). Запропонований метод є близький до відомого статистичного методу (рейтингів), про те має відмінності (використовуються лише відносні показники) та інші переваги (дає можливість туристу самостійно обрати відповідний набір комбінацій). У загальному плані ця публікація є дуже близькою до праці О. Бейдика (2001), однак виконана на іншій методологічній основі та дещо відмінним набором показників. Для цього їх підібрано 12, і основною метою яких була спроба оцінити рівень доступності в регіонах України.

Показники, які використовувались для вирішення задачі, перелічені нижче, де в дужках вказується їх міра: площа морів (% площі області), площа річок (% площі області), площа озер (% площі області), площа водосховищ (% площі області), площа боліт (% площі області), площа лісів (% площі області), площа садів (% площі області), площа гір (% площі області), частка закарстованості території (% площі області), щільність населення тварин (мисливські види фауни) (одиниць на 100 км²), флора (щорічна заготівля лікарської сировини кг на 100 км²), тривалість без морозного періоду (дні). Цей перелік не є закритим і звичайно до нього можна вносити корективи. Дискусійним виглядає і вага кожного з цих показників.

Для формування бази даних були використані матеріали різних видань перелік яких займе дуже багато місця. Тому спробуємо показати алгоритм дослідження на прикладі матеріалів з флори (див. рис.1).

Бузина чорна	Буркун лікарський	Гірчак перцевий водяний перець	Гірчак плямистий	Глід	Грицики звичайні
Деревій звичайний	Жостір проносний	Звіробій	Кропива двостромна	Ліпа серцелиста	Материнка звичайна
Мати – й мачуха звичайна	Пижмо звичайне	Флора		Подорожник великий	Полин гіркий
Собача кропива волосиста	Спориш звичайний	Хвоц польовий	Чистотіл великий	Шипшина травнева	Ромашка лікарська

Рис. 1. Матриця блоку флора

Отже, узагальнено інформацію про потенційні – сировинні регіони України в якій подано дані для кожного виду, а таких є 23. Основним джерелом є видання: В.М. Мінарченко, І.А. Тимченко Атлас лікарських рослин України. (хорология, ресурси та охорона). – К.: Фітосоціоцентр, 2002. – 172 с. Відібрані дані були представлені у вигляді таблиці, а сумативний показник був поділений на площу конкретної адміністративної одиниці і занесений у підсумкову.

Для кожної адміністративної одиниці визначено місце, яке воно займає серед інших (див. табл. 1), за принципом надання переваги 12 показникам, перелічених вище (перше місце відповідає найбільшій перевазі). Якщо немає даних по якомусь показнику, тоді відповідний регіон з однаковою ймовірністю може зайняти будь – яке місце за цим показником, тому краще всього приписати цей регіон у середині списку для подальшого розгляду. У цій роботі було прийнято 12 місце для таких показників, як % площі морів, % площі гір; ряд показників теж не мали суцільного поширення, але знаходилися за цифрою 12 (% площі озер, % площі водосховищ, частка закарстованості території %).

Таблиця 1.

Місця, що займають адміністративні одиниці України за показниками, що характеризують природно – географічні чинники

Адміністративні одиниці	Площа морів	Площа річок	Площа озер	Площа водосховищ	Площа боліт	Площа лісів	Площа садів
АР Крим	1	19	2	13	11	14	4
Вінницька	12	5	8	12	15	14	6
Волинська	12	6	5	17	3	5	14
Дніпропетровська	12	15	7	4	12	21	8
Донецька	6	17	12	9	19	18	9
Житомирська	12	16	14	16	4	4	14
Закарпатська	12	3	14	18	19	1	5
Запорізька	4	11	11	7	16	23	5
Івано-Франківська	12	9	10	14	14	2	10
Київська	12	15	8	1	6	9	14
Кіровоградська	12	7	14	6	18	20	14
Луганська	12	10	14	18	17	15	12
Львівська	12	3	6	18	8	7	16
Миколаївська	5	8	3	18	17	22	1
Одеська	3	18	1	18	9	19	5
Полтавська	12	12	14	3	7	16	15
Рівненська	12	1	4	18	1	3	15
Сумська	12	8	14	10	9	10	11
Тернопільська	12	4	14	15	10	12	16
Харківська	12	15	10	8	19	14	10
Херсонська	2	13	9	5	13	17	7
Хмельницька	12	4	14	18	5	13	3
Черкаська	12	2	14	2	14	11	12
Чернівецька	12	10	14	18	19	6	2
Чернігівська	12	9	13	11	2	8	13

Адміністративні одиниці	Площа гір	Частка закарстованості території, %	Щільність населення тварин	Флора	Клімат	Сума набраних місць
АР Крим	3	2	4	21	4	97
Вінницька	12	4	6	8	3	107
Волинська	12	13	12	6	15	120
Дніпропетровська	12	12	17	19	2	141
Донецька	12	11	21	18	10	162
Житомирська	12	13	8	15	14	142
Закарпатська	1	11	5	1	6	96
Запорізька	12	13	16	24	8	150
Івано-Франківська	2	8	3	11	11	106
Київська	12	13	22	13	13	138
Кіровоградська	12	13	9	10	10	145
Луганська	12	12	9	20	10	161
Львівська	4	6	18	14	15	127
Миколаївська	12	10	20	22	5	143
Одеська	12	5	10	23	9	132
Полтавська	12	13	23	9	7	143
Рівненська	12	13	23	7	13	122
Сумська	12	13	15	12	15	141
Тернопільська	12	1	13	3	13	125
Харківська	12	13	7	17	14	151
Херсонська	12	3	11	25	1	118
Хмельницька	12	9	14	5	12	121
Черкаська	12	13	2	4	10	108
Чернівецька	5	7	1	2	16	112
Чернігівська	12	13	19	16	15	143

Висновки:

1. За загальною сумою перші п'ятірку займають такі адміністративні одиниці (Закарпатська – 96, АР Крим – 97, Івано-Франківська – 106, Вінницька – 107, Черкаська – 108.).

2. За кількістю перших місць Закарпатська – 3, Рівненська – 2, АР Крим, Київська, Миколаївська, Одеська, Тернопільська, Херсонська, Чернівецька.

Література:

1. Бейдик О.О. Рекреаційно-туристичні ресурси України: методологія та методи аналізу, термінологія, районування. – К.: ВПЦ "Київ. ун-т", 2001. – 395 с.
2. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг (геопросторові аспекти). – К.: Альтерпрес, 2002. – 436 с.
3. Мариняк Я.О. Основи моделювання стану довкілля. Навч. – метод. посіб. – Тернопіль: ТДПУ, 2001. – 70 с.
4. Организация туризма: Учеб. пособ. /А.П. Дурович, Н.И. Кабушкин, Т.М. Сергеева и др.; Под общ. ред. Н.И. Кабушкина и др. – Минск: Новое знание, 2003. – 632 с.
5. Пэнгл П. Методы системного анализа окружающей среды. – М.: Мир, 1979. – 213 с.
6. Руденко В.П. Географія природно – ресурсного потенціалу. – Львів: Світ, 1993. – 240 с.
7. Статистичний щорічник України за 2004 рік / За ред. О.Г.Осауленка. К.: Техніка.-2005 598 с.
8. Туризм в Україні – 2004: Статистичний бюлетень. – К., 2005.
9. Ушаков Д.С. Прикладной туроперейтинг. – М.: ИКЦ "МарТ", Ростов н /Д: Изд. – центр "МарТ", 2004.- 416 с.

Summary:

Yaroslav Mirinyac. INFLUENCE OF NATURAL GEOGRAPHICAL FACTORS ON DEVELOPMENT OF TOURISM IN UKRAINE.

In the article the detailed analysis is given to influence of natural-geographical factors on becoming and development of tourism in Ukraine. For the decision of this problem the method of most advantages was used.

УДК 368. 97: 379. 85 (477)

Оксана ГАТАЛЯК, Ігор ПАНДЯК

СПЕЦИФІЧНІ ФОРМИ СТРАХУВАННЯ В ТУРИЗМІ

Страховання є однією з найдавніших категорій у суспільно-економічній діяльності людини. У наукових та літературних джерелах цій темі присвячено чимало досліджень. Серед сучасних вітчизняних вчених – В. Базилевич, К. Базилевич, О. Заруба, М. Клапків, А. Таркуцяк та ін. Вивчення страхування проводиться переважно у двох площинах – математичній та економічній. Сучасна наукова думка порівняно мало уваги приділяє дослідженню страхування в туризмі. Ряд вчених, таких як А. Гвозденко, Н. Машина, О. Охріменко пов'язують страхування з туризмом.

Страховання в туризмі – це система відносин між страховою компанією і туристом з захисту його життя і здоров'я, а також майнових інтересів при настанні страхового випадку. При цьому відшкодування застрахованому потерпілому пов'язаних з цим витрат здійснюється в межах страхової суми, що визначається договором страхування (страховим полісом) між страховиком і страхувальником. Враховуючи необхідність захисту інтересів українських громадян за кордоном, у статті 9 Закону України “Про порядок виїзду з України і в'їзду в Україну громадян України” вказано, що “з метою створення умов, які гарантують відшкодування громадянам України витрат, пов'язаних з надзвичайними обставинами за кордоном, громадянин України повинен бути застрахованим”. Також стаття 16 Закону України “Про туризм” передбачає, що “страхування туристів (медичне і від нещасного випадку) є обов'язковим і забезпечується суб'єктами туристичної діяльності на засадах договорів зі страховиками” [3, с.5].

У туризмі використовують такі види страхування: медичне, від нещасного випадку, майнове, на випадок затримки транспорту, витрат, пов'язаних з неможливістю здійснити поїздку та інші.

Міжнародні поїздки потребують особливих міжнародних видів страхування: “Асистанс” і “Зелена карта”. Це одні з найпопулярніших видів страхування серед туристів.

Для тих, хто подорожує за кордоном своїм автомобілем, обов'язковим є страхування цивільної відповідальності перед третіми особами. Наявність цього полісу є обов'язковою в країнах, які входять до системи “Зелена карта”. Цей вид страхування проводиться без вказання страхових сум. Тобто потерпілому виплачують будь-яку суму, передбачену законодавством країни, на території якої виник страховий випадок. Ліміти страхування по цьому виду в різних країнах неоднакові. Так, для Європи найвища сума мінімального покриття на аварію, травму або смерть третьої особи в країнах Євросоюзу – 607 460 тис. USD, найнижча – в Україні – 500 неоподаткованих мінімальних зарплат [5, с.164]. “Зелена карта” – міжнародний поліс цивільної відповідальності автовласників за кордоном. Її офіційна назва – “Міжнародна карта автострахування”. Страхове покриття цього полісу поширюється тільки на завданій збиток третім особам та їх майну (зокрема, автомобілю). Цей документ дає гарантію того, що страхове покриття за даним полісом відповідає